VEPRA MUZIKORE “VJESHTA” NË SHQIPËRI DHE HISTORIA E SAJ

Mal Berisha, Londër

13 September 2013: The Embassy of Albania organises a performance in Tirana of *Autumn in Albania* composed by Roxanna Panufnik and her attendance to the premiere. This piece was played previously by Mozart London Ochestra and famous violinist, Tasmine Little.

KOMPOZITORJA ROXANNA PANUFNIK, SHKRUAN MUZIKË PËR SHQIPËRINË

Tasmin Elizabeth Little luan në violine "Vjeshta në Shqipëri"

Në fillimet e punës në Londër, një ndër sfidat që më grishte më së shumti ishte diplomacia kulturore, apo siç njihet tani, sipas teorisë së Prof Joseph Nye, "Pushteti i Butë". Çdo formë e promovimit të vlerave shpirtërore, materiale, artistike, kulturore të popullit shqiptar në atë vend, ngado që të vinte apo të shfaqej, për mua përbënte një rast për promovimin e Shqipërisë. Me këtë qasje që orientonte imtësisht vëmendjen time, u shfaq i rëndësishëm emri Roxanna

Panufnik. Ishte kompozitorja më e njohur e brezit të tashëm në Londër. Kritika muzikore e ka quajtur veprën e saj Katër Stinët e Botës si: *“Një kulminacion muzikor të kohës”.* Në zemër të kësaj vepre është Muzika Shqiptare. Kjo nuk mund të tretej në heshtje!

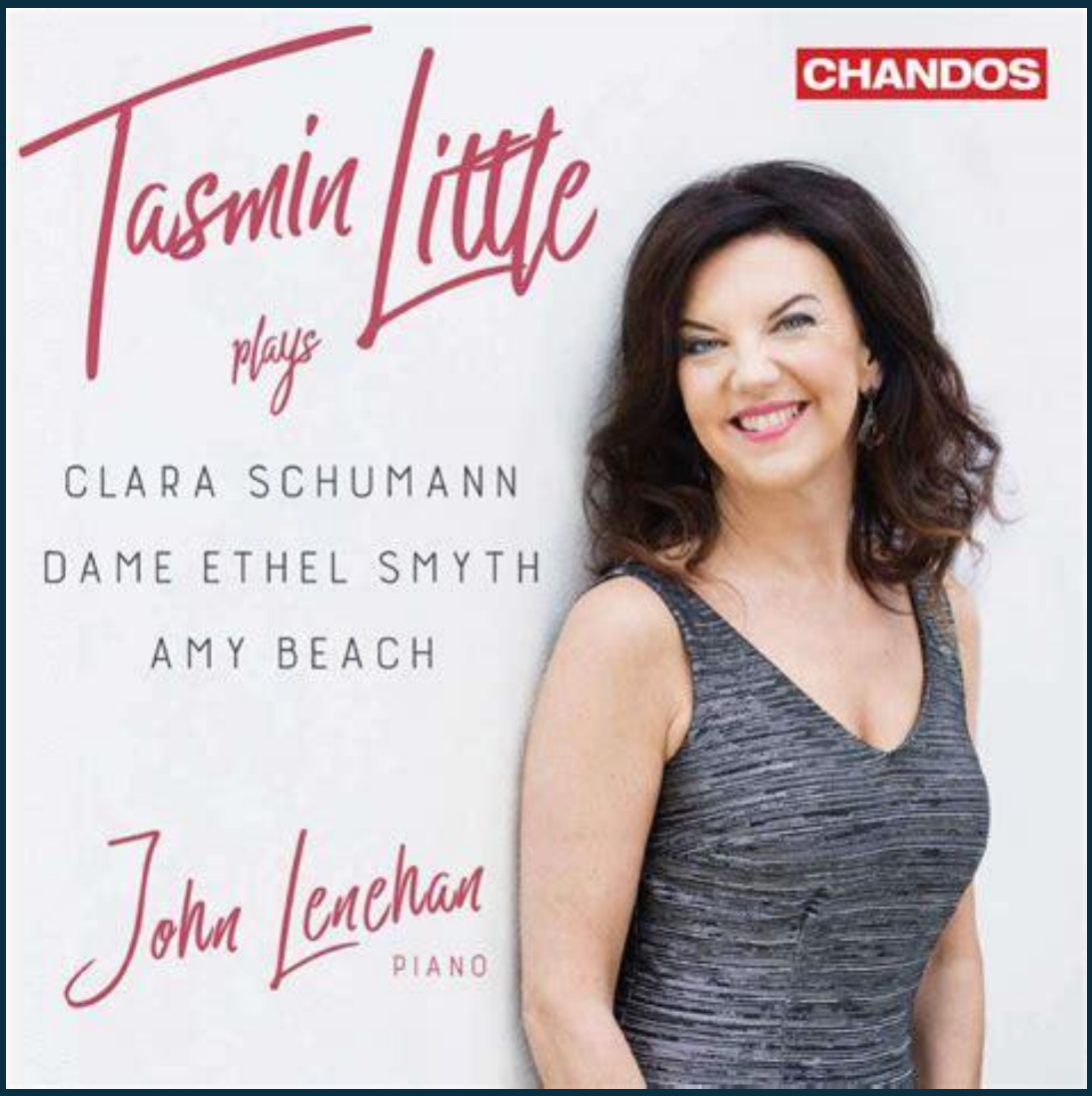

KUSH ISHTE ROXANNA PANUFNIK?

Në një nga shkrimet e vet "*Classical Source*", një prej enteve më prestigjoze kritike të muzikës angleze - thotë për këtë opera dhe kompozitoren e saj:

"*Roxanna Panufnik mishëron fuqinë e muzikës për të transformuar jetët dhe për të përcjellë një mesazh universal*".

Gazeta *"Observer"* e quan atë

"...një kompozitore, reputacioni i së cilës po rritet me shpejtësi falë punës së saj që e bën me zemër, entuziazëm dhe individualitet. Ajo është e veçantë në zërin e saj, serioze, e plotë, e guximshme dhe tërheqëse".

Gazeta tjetër, *“Wiener Zeitung”*, thotë:

“Muzika e saj nuk ka asgjë prej trilleve të modës. Sa herë kompozon, ajo merr guximin të shfaqet e thjeshtë, por me integritet të lartë, duke ndërthurur emocionet e saj direkte me harmoni elegante”.

Revista *“Gramafoni”* thotë:

“…Çfarë kompozitoreje madhështore për vepra korale është ajo! Më shumë sesa shkathtësia për të mbajtur fuqinë e korit, tek ajo del në pah ndjesia natyrale e Panufnikëve! Unë nuk besoj se jam i vetmi që pasi kam dëgjuar këtë disk, të më ketë lindur dëshira e menjëhershme për të kërkuar dhe dëgjuar më shumë muzikë të shkruar nga Roxanna Panufnik”.

Roxanna Panufnik ka studiuar për kompozim në Akademinë Mbretërore të Muzikës dhe është kompozitore e një serie veprash ku përfshihen opera, baleti, muzikë për teatër, vepra korale, orkestrale, muzikë dhome si dhe muzikë për filma të luajtur në të gjithë botën. Opera e saj “Silver Birch” (*Thupra e Argjendë*), e vënë në skenë nga Opera Garsington, e klasifikoi

atë ndër kompozitoret më të mira të brezit të sotëm në Britani.

I ATI, KOMPOZITORI POLAK, DISIDENTI, SIR ANDRZEJ PANUFNIK

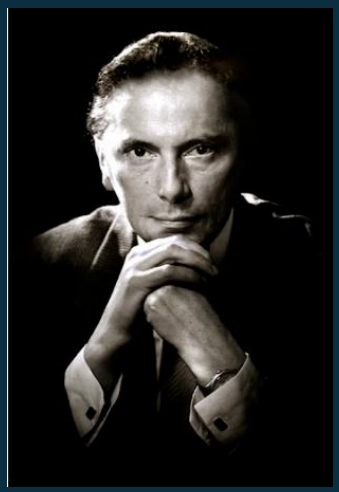

Roxanna Panufnik është e bija e Sir Andrzej Panufnik, e lindur në vitin 1968, në një familje muzikantësh polakë. Gjyshja e saj ishte violiniste e njohur në Poloni, ndërsa gjyshi ishte një mjeshtër i prodhimit të violinave dhe muzikant amator. Më i famshmi në familjen e saj ishte i ati, Andrzej Panufnik, drejtor i Orkestrës Simfonike të Varshavës në vitin 1954. Ai e kishte nisur veprimtarinë e vet muzikore që në vitet ’30, për t’u bërë një ndër muzikantët më të mëdhenj të kohës së vet. Si dirigjent i orkestrës, pas një turneu në Bashkimin Sovjetik, ai u gjend para dilemës fatale: ose t’i bindej shërbimit sekret stalinist që e trysnonte, ose të ikte nga Polonia. Kështu drejtori i Orkestrës Simfonike të Varshavës, Andrzej Panufnik, vendosi të arratisej nëpërmjet Zvicrës dhe përfundoi në Britaninë e Madhe. Veprimtaria e tij muzikore ishte aq e gjerë dhe e spikatur sa Madhëria e Saj, Mbretëresha Elizabeth II e nderoi me Urdhër kalorsiak me titullin Sir. E bija u bë po ashtu shumë e njohur në jetën muzikore londineze, si kompozitore. E formuar në shkollat më

prestigjioze të muzikës angleze, ajo është nderuar me çmime të para, në shumë festivale kombëtare dhe ndërkombëtare.

Kryefjalë e suksesit të Roxanna Panufnik ishte "Katër Stinët e Botës" me Vjeshtën Shqiptare.

Në marsin e vitit 2012, "Katër Stinët e Botës" u ekzekutua nga Orkestra London Mozart Players. Atë natë bashkë me zonjën time, Donika Berisha, dhe sekretaren e Ambasadës, Dr Xhoana Papakostandini ishim në sallën e shfaqjes, si të ftuar specialë të autores. Koncerti transmetohej drejtpërdrejt nga Radio BBC 3 dhe u komentua në stilin tradicional anglez, nga njëra prej spikereve më të shquara të asaj radioje me difuzionin më të madh botëror.

ORKESTRA “LONDON MOZART PLAYERS”

Themeluar në vitin 1949 nga Harry Blech, e njohur si *“Orkestra që nuk di të bëjë gabime”*, London Mozart Players ka interpretuar jo vetëm Mozartin, emrin e të cilit mban, por edhe kompozitorët më të shquar të botës. Kjo orkestër luan në sallat më prestigjioze të Londrës dhe merr pjesë në BBC Proms, në Cadogan Hall, South Bank Hall e sa të tjera, gjithmonë me një repertor të zgjedhur, veçanërisht për veprat në premierë.

“Katër Stinët e Botës” kishte premierën e saj. Spala e orkestrës atë natë ishte violinistja e famshme angleze Tasmin Little - një ndër artistet më të famshme të skenës britanike të kohës së sotme. Ajo ka interpretuar në salla të tilla si Carnegie Hall, Musikverein, Concertgebour, Filarmonia e Berlinit, Vienna Konzerthaus, South Bank Centre, Barbican Centre, Royal Albert Hall, Lincoln Center, Suntory Hall e sa e sa të tjera. Mbajtëse e dhjetëra çmimeve për virtuozitetin e saj, interpretimi i *“Vjeshtës në Shqipëri” shenjonte* një sprovë profesionale për violinisten e kalibrit botëror Tasmin Little

Miqësia me muzikanten Panufnik u forcua kur e ftova të vizitonte Tiranën. I kërkova të drejtën e autores për interpretimin e një vepre të saj në hapjen e sezonit muzikor të orkestrës sonë, në shtatorin e vitit 2013. Kisha biseduar më parë me drejtorin e orkestrës, muzikantin e njohur David Tukiçi. Ai e pranoi me kënaqësi dhe ofroi mikpritjen shqiptare për artisten britanike.

Roxanna erdhi në Tiranë, punoi vetë me orkestrën për tre ditë dhe doli në skenën e Akademisë së Arteve, duke e nderuar audiencën me praninë e saj. Shfaqja ishte një sukses i plotë. Të nesërmen, ajo u shfaq edhe në Televizionin Shqiptar bashkë me Davidin, ku i ofruan publikut një pasqyrë të plotë të veprës – që nga ideja e deri tek ekzekutimi në Tiranë.

Kur u kthyem në Londër, Roxanna më ftoi në shtëpinë e saj. E pyeta për përshtypjet e vizitës në Tiranë dhe ajo më tha: "Mund të kenë qenë tre ditët më të bukura, më interesante dhe më të këndshme të jetës sime. Tirana më kujtoi vendlindjen e babait tim, Varshavën. Një dashuri të tillë nuk kisha provuar kurrë".

Kur e pyeta për artistët, ajo nënqeshi dhe më tha: "Ishin artistë shumë të talentuar, por... duhet më shumë disiplinë." Mamaja e saj, Camila, qeshi; ajo dukej se kishte vënë re dy tiparet tona kryesore – mikpritjen dhe dashurinë për mikun, por edhe mungesën e disiplinës.

LETËR NGA ROXANNA PANUFNIK

Kur vendosa ta përfshija këtë material, i dërgova kompozitores një mesazh miqësor, bashkë me lutjen për ta përfshirë në këtë libër. Në mbyllje të këtij shkrimi po botoj mesazhin e saj:

I dashur Mal!

Sa kënaqësi të lidhemi përsëri pas kaq kohësh që kur jeni larguar nga Londra!

Këtu po të dërgoj disa fjalë dhe shpresoj të mos e zgjas dhe të jem sa më objektive.

Kur një ditë në vitin 2008, violinistja Tasmin Little më kërkoi të shkruaja një seri me pjesë të shkurtëra muzikore për të, për t'u luajtur nga një orkestër për muzikë dhome, pranova të shkruaja diçka që të ishte për të gjitha shijet muzikore.

Duke patur parasysh se ne jetojmë në një botë ku shqetësimet për ndryshimet klimaterike dhe shkundjet sizmike në peizazhin politik ndërkombëtar, ndikojnë mbi ne të gjithë, ne vendosëm të marrim si shembull veprën muzikore "Katër Stinët" e kompozitorit Vivaldi, aq të dashura për publikun duke i dhënë konceptin e kalimit në shekullin e 21–të si dhe duke krijuar një vepër tërësisht të re me çdo stinë, (5 minuta secila), të frymëzuara prej secilit vend që do të ishte kulturalisht i shoqërizuar me të.

E kompozova “Pranverën në Japoni”, në fillim, pastaj “Dimrin në Tibet” dhe më pas “Verën në Indi”. Kur erdhi puna tek Vjeshta, më kujtohet që më ra në dorë një CD me muzikë folklorike shqiptare (e luajtur nga Shkëlzen Doli), të cilën ma dhuroi një mik i imi nga Kosova. Unë rashë menjëherë në dashuri me atë muzikë.

Ishte një këngë vajtimtare dashurie, nga qyteti jugor shqiptar i Vlorës. Kjo melodi aq e bukur që të linte pa frymë menjëherë sapo ta dëgjoje, më çoi menjëherë në një lidhje me stinën e vjeshtës. Ajo kishte një bukuri të dhimbshme, që përfshin zbukurime dhe kthesa të papritura që më kujtuan rënien e gjetheve që valëviten nga era derisa prekin tokën. Por Tasminë donte edhe diçka që vallëzohet. Në këtë pikë unë iu qasa Ambasadës Shqiptare në Londër dhe gjeta mbështetje nga sekretarja e tretë e Ambasadës, Dr. Xhoana Papakostandini, e cila e pëlqeu shumë zgjedhjen që kisha bërë nga Shqipëria. Vjeshta atje është një stinë vitale - jo vetëm nga ana bujqësore, por edhe për shkak të festimeve

të plota të përbashkëta kulturore dhe fetare (muslimane e të krishtera).

Dr. Papakstandini më prezantoi edhe me koreografin shqiptar me banim në Londër, Tomorr Kokona. Ai më tregoi “Vallen e Zileve” nga Shqipëria e Mesme. Ritmi melankolik në fillim të merr me vete në një mënyrë krejt të shkujdesur pa e vënë re, por në harmoninë e një ëmbëlsie të hidhur, ilustron konfliktet që kanë shpërthyer në atë vend nën sipërfaqen e dukshme politike. Dhe prapëseprapë, fuqia e shpirtit shqiptar triumfon dhe një kadencë e shkurtër, në fillim në harmoni (duke imituar lahutën e përdorur në Veri të Shqipërisë), e ul ngadalë ritmin e valles dhe të shpie në një zonë më të qetë, ndërkohë qe stina shtyhet më tej drejt një fundi të mugët dhe të ftohtë.

“Katër stinët e Botës” ishte një sukses i plotë dhe u zgjodh nga BBC Radio 3, për të festuar hapjen e Lojërave Olimpike London 2012. Më pas ajo u regjistrua në CD nga Orkestra Simfonike e BBC–së. Asnjëherë, as në ëndrrat e mia më të guximshme nuk mund të imagjinoja që një pjesë e kompozuar prej meje do të

udhëtonte drejt vendit që më frymëzoi. Kështu që është e lehtë të merret me mend se sa e lumtur kam qenë kur Ambasadori shqiptar në Londër, z. Mal Berisha më propozoi një udhëtim për Tiranë. Me ndërhyrjen e tij, Orkestra e Radio Televizionit Shqiptar më ftoi në koncertin e vet për të parë Premierën Shqiptare të Vjeshtës së Vitit 2013. Kjo ishte një përvojë e jashtëzakonshme frymëzuese, duke punuar me muzikantë, që luajnë muzikën e vet tradicionale, madje, duke më dhënë edhe rastin të flisja në Radio Televizionin Shqiptar. Aty përjetova edhe ngrohtësinë e popullit shqiptar, e pasqyruar edhe në muzikën e bukur të tyre. Unë gjithashtu krijova një version të veçantë të "Vjeshtës në Shqipëri" për t'u interpetuar me violinë dhe piano për veprimtarinë unike të Ambasadës Shqiptare në Londër, "Notes On Albania" në King's Place. U ndjeva aq e emocionuar kur pashë se të gjithë e përqafuan veprën time dhe deklaruan se unë duhej të ndihesha si një qytetare nderi shqiptare. Disa vjet më vonë, kur bëra provën e ADN-së, më rezultoi se kisha në gjenet e mia rrënjë ballkanike.

Tani ndjehem se jam përgjithmonë e ndërlidhur me kulturën mahinitëse dhe të veçantë të Shqipërisë dhe mezi pres të vij atje përsëri, ndonjë ditë".

E dashuri,

Roxanna!

10 tetor 2013